

כי המאור שבה משיבם למוטב!

להאיר

עלון תורני שבועי בהלכה ובאגדה

פרשת תולדות

תשפ"ג
גיליון 409

כניסת השבת: 16:06
צאת השבת: 17:15
רבנו תם: 17:47

סביבתך מעידה עליך

הרב יעקב שניאור שליט"א

עשוי חוסם את יעקב שלא יצא, שכן היה עשוי הבכור. אולם כשעברה ליד בית עבודה זרה מי היה מונע זאת מעשיו?

ותירץ שעד כדי כך עשוי השתוקק למונע מיעקב ללמוד תורה שהיה מוכן לוותר על העבודה זרה שלו, ובלבד שלא יגיע יעקב לבית המדרש. מכאן נלמד על גודל האחריות המוטלת על כל אחד מאיתנו, לבל לחשוב על עצמו שהוא מוגן ומחוסן דיו לבטלי היותו מושפע מן הרוח הנושבת בקרבתו ובסביבתו.

במשנה (פרקי אבות פ"א מ"ז) אמרו: "הרחק משכן רע ואל תתחבר לרשע". ולכאורה יש כאן כפילות גם הרחק משכן רע וגם אל תתחבר לרשע? ומהו אם כן ההבדל ביניהם? ונבין זאת בהקדים דברי המדרש (בראשית רבה פרשה סה ס"ב). מספרים חז"ל שבימי התנא הקדוש רבי חייא הגיע לארץ ישראל זורזר, מראה העוף שחרחר שבקצוות נוצותיו ישנן נקודות לבנות, אולם בחורף נשחקות הנוצות ומראה נוצותיו שחור כעורב. התעוררה שאלה בקרב תלמידיו שלא ידעו מה טיבו האם עוף כשר או שמא

טמא. הביאהו אל רבם רבי חייא, כדי שיפסוק ויכריע האם מותר לאוכלו. השיבם רבי חייא שעליהם לערוך בדיקה כל שהיא. הניחו אותו על הגג הבניין ונראה מהיה העוף שיבוא לשכון יחד איתו - הרי שהוא ממינו, והיה אם יתחבר אליו עוף טהור אף הזרזיר טהור ואם יהיה זה עוף טמא אף הוא טמא. הלכו תלמידיו ועשו כדבריו, לאחר שהמתונו ראו שבא עורב ושכן לידו. אמר להם רבי חייא: הזרזיר עוף טמא הוא שנאמר: "זאת כל עורב למינו", אמרו לא לחנם הלך העורב אצל הזרזיר אלא שהוא מינו. טועה האדם החושב שסיפורי ומדרשי חז"ל הינם בגדר סיפורי דברים ותו לא. בכל מעשה משל וגמשל נמצא

מוסר השכל עבורנו, מהם נלמד לתקן את מעשינו ולשפרם במירוק וצחצוח, לסלק כל מידה רעה ולאמץ מידה טובה, והעיקר לעבוד את בוראנו בלבב שלם.

ומה המסר כאן? מה מצאו רבותינו לספר לנו על עורבים וזרזירים? אלא כשם שהנכנס לחנות בשמים ידבק בבגדיו ריחות הבשמים הנעימים, כן הדבר כאשר יכנס לחנותו של בורסקי המעבד עורות, בצאתו משם יפיצו בגדיו ריחות רעים. אין הדבר תלוי ברצונו ובהסכמתו היא נשללה ממנו. התנא במשנה אומר "הרחק משכן רע ואל תתחבר לרשע". אל תחשוב שאם תהיה בקרבת הרשע ולא תתחבר אליו תהיה מוגן ממנו וממעשיו הרעים, דע שעליך להתרחק ממנו לבל ידבק בידך מאומה ממעשיו. כלל לימדונו חכמי ישראל בחכמתם (בבא קמא צ"ב) "כל המחובר לטמא טמא, כל המחובר לטהור טהור". במילים עממיות יותר "אמור לי מי חברך ואני כבר אדע מה טיבך", החברה יכולה להיות טובה וחיובת ולהפוך את האדם לטוב יותר, אך יחד עם זאת יכולה לגרום לאדם לאמץ דרכים לא טובות ואף יתרה מזו. לפיכך חבר אם הוא טוב, אז חבר בו וחבר אותו אליך, ואם הוא רע אז ברח ממנו כי הוא חרב.

האדם לכשעצמו זקוק לחברה, אבל לכזו שמעודדת ותומכת וצועדת על פי תורתנו הקדושה וקיום מצוותיה. יחד צעד אחר צעד האדם עולה ומתעלה, מפרגן לחבריו ומחזקם במילותיו בבחינת "איש את אחיו יעזורו ולאחיו יאמר חזק". מאידך כמה נוראה היא חברה שלילית הנטולה רסן, כפרנית וחמדנית. ממנה האדם רק יורד מערכי התורה ומעשים טובים ומדרדר למקומות גידחים וחשוכים.

אם יחיה האדם בחברה משחיתה, המסיתה לעולם ריקני של ולול בכל קודשי ישראל, לא יצליח ולא יעלה בידו לעבוד את ה'. ומאחר שקרוב אדם אצל עצמו משלה עצמו ואומר: "לי זה לא יקרה, אני בעל עקרונות, אותי לא ניתן לפתות ולמשוך!". אך לטענה זו אין כל שחר. האדם נוטה להיסחף אחר סביבתו, וכפי שכתב רבינו הרמב"ם (פ"ז מהלכות דעות ה"א): "דרך ברייתו של האדם להיות נמשך בדעותיו ובמעשיו אחר רעיו וחבריו, ונוהג כמנהג אנשי מדינתו, לפיכך, צריך האדם להתחבר לצדיקים, ולישב אצל החכמים תמיד כדי שילמד ממעשיהם, ויתרחק מהרשעים ההולכים בחושך כדי שלא ילמד מהם וממעשיהם". ודבריו קילורין לעיניים.

בפרשתנו מתואר מקרה משונה. לאחר שנתערב ה' לתפילתו של צדיק בן צדיק - יצחק אבינו "ותהו רבקה אשתו", חשה רבקה אימנו תחושה מזרה שניתן רק להעריך שנשים הרות אינן מרגישות כמותה: "וַיִּוָּצְצוּ הַבְּנִים בְּקִרְבָּהּ וַתֹּאמֶר אִם פֶּן לָמָּה זֶה אֲנֹכִי וְיִמְלָךְ לְדֹרֹשׁ אֶת ה'". (ס"ה כ"ב) ופירש רש"י: "כשהייתה עוברת רבקה לפני בית מדרשם של שם ועבר, היה יעקב מבקש לצאת, וכשהייתה עוברת לפני פיתחה של בית עבודה זרה, היה מבקש עשוי לצאת".

והדבר אומר דרשני. שואל הגאון הקדוש רבי משה סופר זצ"ל, ה"חתם סופר", אמרו חז"ל גידה (ל'): "דרש רבי שמלאי למה

הולך דומה במעי אמו, לפנסק שמקופל... ונר דלוק לו על ראשו וצופה ומביט מסוף העולם ועד סופו שנאמר: 'מי יתנני כירחי קדם, ועוד אין לך ימים שאדם שרוי בטובה יותר מאותם הימים, ומלמדים אותו כל התורה כולה. כיון שבא לאוויר העולם בא מלאך וסטרטו על פיו ומשכחו כל התורה כולה'.

וכי חשב יעקב אבינו שבבית המדרש ילמד יותר מאשר עם המלאך, שכל כך רצה לצאת כשעברה רבקה אמו ליד בית המדרש?!

ויישב נפלא. אמת יעקב למד תורה עם המלאך, וידע שאכן אלו הימים הטובים ביותר, אך הוכבד עליו מאוד השהייה במחיצתו של אחיו עשוי הרשע, ולכן העדיף לצאת לאוויר העולם וללמוד תורה בבית המדרש עם כל הקושי וההפסד שבדבר. לימדונו חז"ל עד כמה להתרחק מחבר רע, כי ללמוד תורה במחיצת הרשע מאבד מערכו מאוד. יעקב אבינו מוכן לוותר על הזכות האדירה ללמוד תורה מפיו של מלאך קדוש בבטן אימו הצדקת, ולא להיות במחיצתו של אחיו עשוי הרשע.

הוסיף לשאול הרה"ק רבי יחזקאל מקוזמיר זע"א, מובן הדבר כשעברה רבקה ליד בית המדרש היה

מאת הבה"ח אברהם ישי שניאור נ"י

להחנים

העלון מוקדש

לע"נ הרה"ג רבי יוסף מיכאל אברג'ל בן ריעה זצ"ל, הגה"ק רבי גדליה משה בן רבי שלמה זצ"ל, רבי אברהם שניאור בן זוהרה ז"ל, רבי יעקב שניאור בן זוהרה ז"ל, זוהרה שניאור בת פרח'ה ז"ל, רבי אליהו שניאור בן זוהרה ז"ל, יששכר בחובוט בן אסתר ז"ל, איהו בחובוט בת תמו ז"ל, פונגיה איגלוב בן טור ז"ל, רבי שלום צור בן דוד רות מלכוף ז"ל, רבי אליהו מור יוסף בן איטו ז"ל, יוסף נבאי בן עליה ז"ל, שלמה נבאי בן מסודי ז"ל, גבריאל נבאי בן מסודי ז"ל, יהודה תורגמן בן תבי ז"ל, דונה מור יוסף בת קוט ז"ל, מסודי נבאי בת עישה ז"ל, דוהיה בוארון בן מרים ז"ל, יצחק ז"ל בן טאוס שתול, חיים חזמים בן מרים ז"ל, יעקב אדרי בן עישה ז"ל, פרץ בן שטרנה ז"ל, פורטונה בת נעלוש ז"ל, אבנר בן פורטונה ז"ל, דודו בן פורטונה ז"ל, בתוך בן גרציה ז"ל, אדונו בייך בן ילפין ז"ל, משה בן רג'יה ז"ל, סיסאי בייך בן ביצ'יקו ז"ל.

לפרואת זנט בת איהה ה"ן, הלל אלס בת שי ה"ן, רחל צור בת ריטה ה"ן, דוד איגלוב בן סביה ה"ן, ארז בן גילה ה"ן, שלמית בת פורטונה ה"ן, חנה תמו בת פורטונה רבקה ה"ן, רבי יוד חיים בן קוט.

להצלחת אברהם צור בן אסתר ושלום וב"ב ה"ן, ישראל ושי שניאור וב"ב ה"ן, לענו בת ז'נט ה"ן, יגל דוד ונוראי בני לענו ה"ן, ברק טסי וב"ב ה"ן, אריאל טייאר ה"ן, מאיר שניאור וב"ב ה"ן, שחר ולטל שניאור וב"ב ה"ן, משפחת חזמים וב"ב ה"ן, ענד וטל חג'ל וב"ב ה"ן, הרב שבטמן בי יוחאי בן איהה שליט"א וב"ב ה"ן.

למעשה

עושים חיים

אנו אומרים בכל יום מזמור "אשרי יושבי ביתך" שלוש פעמים, ובו נאמר "פותח את ידך ומשביע לכל חי רצון". אמרו חז"ל בגמ' (תענית ב) שמפתח הפרנסה בידי של הקב"ה ולא נמסר לאף שליח, יכול אדם לעשות השתדלות 'להפוך' עולמות כדי להתפרנס, סוף דבר מי שקובע מהו הסכום שיקבל בסוף החודש הוא רק בורא עולם.

סיפר הגאון הצדיק רבי יעקב אדלשטיין זצ"ל ששימש כרבה של רמת השרון במשך קרוב לשבעים שנה: ישנו יהודי מתבגר עשיר עצום ובעל נכסים רבים. בהגיעו לגיל שישים החליט הלה לסיים את פרק עבודתו, מעתה כך חשב הינה מהחיים. השתקע האיש ברמת השרון. בנה לעצמו וילה מפוארת בעלת כמה קומות עם גינה רחבת ידיים בריכה פרטית ושאר תענוגות העולם הזה. בימים ההם לא היו מצויות וילות כאלו מפוארות ברמת השרון, כמה קומות, עם כל הלוקוסוס.

הוא החל להעביר את זמנו בטוב ובנעימים. מדי בוקר השכים קום והיה יוצא לחוף הים למשך מספר שעות. תחביב הדייג תמיד עניין אותו והוא החל לדוג דגים יחד עם חבריו העשירים, לאחר מכן צולים את אשר העלו בחכתם על האש, שותים משקה חריף משוכח ונהנים מדגים טריים. באחד הימים פנה אלי יהודי יקר שהיה זקוק לסכום כסף נכבד עבור דבר מצוה. הוא שמע על העשיר הזה שיש לו ממון רב וביקש ממני האם אסכים להצטרף אליו לפנות ליהודי העשיר הזה בבקשה שיטול חלק במצוה.

נכנסנו אליו ולאחר שהתעניינו בשלומו סיפרו לנו את הסיפור. נענה האיש והחל מספר לנו: "תראו אני חייב להיות אמיתי איתכם. כולם רואים היום את הכסף שאני הרווחתי ורכשתי בימי את הכל עשיתי ביושר רב. כבר מגיל שתים עשרה הפכתי להיות אדם עצמאי. עזבתי את בית הורי שברוסיה ועבדתי בעשר אצבעותי בעבודות מזדמנות. בתחילה הייתי פועל בנין פשוט. אחר כך עשיתי עבודות עבור הצבא הבריטי. אט אט התקדמתי בעסקי עד שיום אחד השתתפתי במרכז גדול ובניתי לצבא הבריטי אוהלים ומחנות צבא. מכאן הכל היסטוריה, התעשרתי מהעסקה עושר רב ונכנסתי לעסוק בשוק הגדול, קונה ומוכר ומרוויח סכומים אגדתיים". אין ספק אמר רבי יעקב: "דבריו נאמרו באמת ויושר".

וכך המשך האיש ואמר: "אתם יודעים אף אחד לא עזר לי, לכן גם אני לא חייב לעזור לאף אחד. עכשיו אני לא צריך לעבוד. כסף לא חסר לי עשיתי ממנו הרבה. בניתי לי בית שקט ונפלא. שלתתי עצי נוי מסביב. עכשיו אני אוכל את מה שהכנתי לעצמי, את מה שעבדתי ועמלתי, עכשיו אני אוכל את הפירות, עובדי זהו זמן של מנוחה, כך חושב אני לגמור את החיים. אם כן באופן עקרוני אינני מוכן לתרום מכספי לאחרים".

בכל זאת ניסינו ואמרנו לו שהרי זו מצוה והזדמנות לומר תודה לקב"ה על כל העושר שניתן לו. הוא ענה שאינו מאמין בכלום כך שאין לו למי לומר תודה. עם אדם כזה אין הרבה מה לעשות, סיימנו את השיחה והלכנו כלעומת שבאנו בידים ריקניות. אולם את הגורל שהוא לקח לעצמו וחרץ את משפטו כנראה שמעו זאת בבית דין של מעלה, שהרי איך אדם יכול לאכול כל כך הרבה כסף, וכי כמה שנים הוא יחיה!?

כעבור זמן קצר חלה העשיר במחלה ממארת רחמנא ליצלן והתחיל לאכול את כל הרכוש שבצר. מכר דירה וקנה תרופות, מכר נכס ושילם על אישפוזים פרטיים בבתי חולים, יום אחד סיפרה לי אשתו: "היום מכרתי בית בן שלש קומות בשביל להשיג את הטיפולים הכי יקרים שישנם, לקנות מזון יקר, תרופות הכי חדישות וכל מה שצריך כדי להציל את בעלי".

תוך שלש שנים אכל האיש את כל רכושו במהירות הבזק - לא נותר לו פרוטה שחוקה אחת מכל הונו העצום. הנה קיים האדם הזה את התוכנית שתכנן לעצמו ואכל את כל רכושו כאן בעולם הזה! האדם הזה חשב שהעולם הבא מתחיל בשעה שהאדם יוצא לפנסיה. אז הוא מתחיל לקבל את מה שעמל בחיים. איזו טעות חמורה הוא טעה. "אדם לעמל יולד" כשהוא צעיר וכשהוא מבוגר, אף פעם אדם לא זקן, תמיד עליו לעמול לעבוד כדי לעשות את רצון הקב"ה, רק אחרי לכתו מן העולם הזה אוכל האדם את פרי מעשיו! (ערוך מנחם מנחם מנחם יעקב גליון קמ"ד).

להתבונן

הולך ברגלך מנענע ידיך

נאמר בפרשתנו: "יעקב נתן לעשו לחם וגזיר עֲשִׂים ויאכל וישֶׁת וַיָּקָם וַיֵּלֶךְ וַיִּבֶז עֵשָׂו אֶת הַבְּכֹרָה" (כ"ה, לד)

תורתנו הקדושה נצחית היא, וכל מילה בה ואף קוצו של תג מכוונים, ואם כן עלינו להבין לשם מה מדגישה התורה שלאחר שעשו אכל הוא קם והלך?

בספר 'פניני קדם' הביא מה שאמרו חז"ל (עירובין סה.) שיכור מקחו מקח וממכרו ממכר אבל אם נעשה שיכור כלוט שאינו מכיר במעשיו, אין מקחו מקח וממכרו ממכר. ומהו שיכור כלוט?

כל שאינו יכול ללכת ברגליו מחמת שיכרותו. באה כאן התורה ומגלה שעשו יכול היה ללכת ברגליו כך שמכירת הבכורה שמכר ליעקב אחיו הינה מכירה גמורה וחלוטה.

להורות

הכנת קפה בשבת

שאלה: האם מותר לערות מים רותחים על קפה בשבת?

תשובה: הנה נחלקו הראשונים אם יש בישול אחר אפיה, לדעת רבי אליעזר ממיץ בספר היראים (סי רע"ד דפוס יש"כ סי' ק"א) א"פ שאין בישול אחר בישול, מכל מקום יש בישול אחר צליה, ולכן יזהר שלא יתן פת אפיה אף בכלי שני חם בשיעור שהיד סולדת בו. אולם הראב"ה (סי קצ"א) ציין את דברי רבי אליעזר ממיץ ודחה ראייתו, ולדעתו אין בישול אחר בישול בדבר שנאפה.

מרח השלחן ערוך (סי שי"ח ס"א) כתב תחילה את דעת היראים "מי ש שאומר דדבר שנאפה או נצלה, אם בישול אחר כך במשקה, יש בו משום בישול, ואסור ליתן פת אפילו בכלי שני שהיד סולדת בו", וסיים בדברי הראב"ה "ויש מתירין". וכתב הרמ"א שנהגו להזהר לכתחילה שלא ליתן פת אפילו בכלי שני כל זמן שהיד סולדת בו.

הבן איש חי (פרשת בא את ו' ו-ו) והכף החיים (אות סה ואת פ) כתבו לאסור בכלי ראשון ולהתיר בכלי שני, אולם לדעת מרח פאר הדור רבינו עובדיה יוסף זצ"ל הכרעת דעת מרח השלחן ערוך להתיר אפילו בכלי ראשון שכן סיים בדברי המתירים, ועוד שכלל ידוע בידנו כשביא מרח יש אומרים ויש אומרים הלכה כיש אומרים האחרון (חז"ר ע"שבת ח"ד עמ' שו-שס"א, שו"ת יחזקאל דעת ח"ב סי' ע"ד, משנת ארבה פ"י סעיף כ).

ולכן מאחר ואבקת הקפה עוברת תהליך קלייה, נידון כדבר אפוי ואין בישול אחר אפיה ומותר לערות על הקפה מים רותחים מכלי ראשון, ועוד שראוי הוא למאכל כך ואין בו משום בישול, וכן המנהג פשוט (חתם סופר סי' ע"ד, חז"ר ע"ש עמ' ש"ג, וכן העידו האחרונים שמנהג אנשי מקומם לאכול אבקת הקפה) ויש מחמירים לערות עליו מים מכלי שני (בה"ח שם, שו"ת שמש ומנוח ח"ב ח"א סי' ט), ויש מצריכים כלי שלישי, ועוד חששו שהקפה אחר קלייתו אינו ראוי לאכילה,

וכן מנהג האשכנזים וחלק מהספרדים (שו"ת אגרות משה א"ח ח"ד סי' ע"ד, שו"ת אור לציון ח"ב פ"ל ה"ו, שש"כ פ"א סי' סג, קול אליהו שבת הלכות בישול עמ' ס"ב). ונכון להחמיר ולערות על הקפה מכלי שני (חז"ר ע"ש עמ' ש"ט בהערה, הל"כ ע"ח עמ' מד), (לבי נס קפה נכתב בשבעה הבא בל"ה ב"ג).

קובעים עיתים לתורה!

מדי ערב מתקיים שיעור תורה באווירה נעימה

מפי הרב יעקב שניאור שליט"א

בבית מדרש 'להאיר' רח' הרב קוק 4 הדרה

(בחדר בית ספר חב"ד)

18:00 שיעור משנה והלכה, 19:00 ערבית

19:15 גמרא מסכת קידושין, 19:50 מוסר פלא יועץ עד 20:15

ברוכים הבאים בשם ה'

לפרטים ר' יעקב בניסטי הי"ו, 058-5519641

העלון טעון גניזה, אין לקרוא העלון בשעת התפילה וקריאת התורה, אסור לטלפלו במקום שאין עירוב.